

роль міжнародних організацій і об'єднань надзвичайно висока. По-перше, ці об'єднання вирішують найважливіші питання організації та сприяння співпраці держав з магістральних напрямів міжнародних відносин; по-друге, ці об'єднання у своїй діяльності сприяють кодифікації й прогресивному розвитку міжнародного права; по-третє, вони сприяють застосуванню міжнародно-правових норм щодо внутрішньодержавних відносин; по-четверте, діяльність таких організацій чи об'єднань суттєво впливає на формування особливої категорії правил, що приймаються та визнаються міжнародним співтовариством держав загалом в якості норм, відхилення від яких неприпустимо, тобто на формуванні імперативних норм загального міжнародного права; по-п'яте, в умовах глобалізації вказані міжнародні організації та об'єднання вносять відчутний вклад щодо забезпечення міжнародного правопорядку й безпеки держав [6, 20].

В установчих актах (міжнародних договорах), на основі яких держави створюють ту чи іншу міжнародну організацію чи об'єднання, визначається компетенція її органів, з урахуванням якої останні наділяються правом приймати рішення обов'язкового чи рекомендаційного характеру. Предметом моніторингу рішень міжнародних організацій можуть бути як обов'язкові для виконання акти, так і рекомендаційні.

Нерідко рекомендаційні акти цих організацій грають досить значущу роль у формуванні обов'язкових міжнародних правил поведінки у вигляді загально визначених принципів і норм міжнародного права, міжнародно-правових стандартів. Цей процес пов'язано з тим, що правила, затверджені установчим актом міжнародної організації в якості рекомендаційних, у практиці держави в подальшому можуть визнаватись як вимоги, що мають обов'язкову силу. Органи держав, використовуючи у своїх рішеннях рекомендаційне правило, за допомогою такої практики надають йому звичайно-правове правило, яке може в подальшому отримати договірне закріплення.

І на закінчення, хотілося б відзначити, що проведення постійного моніторингу міжнародних договорів дозволило б своєчасно реагувати на недосконалість правового регулювання й проблеми правозастосовної практики, а також сприяти підвищенню якості прийняття законодавчих рішень на основі об'єктивних оцінок ефективності правотворчості. Тому вважаємо, що правовий моніторинг

міжнародних договорів повинен стати пріоритетним завданням як на національному, так і міждержавному рівні.

Моніторинг міжнародних договорів як питання практично малодосліджене вимагає вивчення цілого комплексу проблем, серед яких слід виділити такі напрямки, як "моніторинг формування міжнародно-правових норм", "моніторинг застосування міжнародно-правових норм", "порівняльний аналіз особливостей міжнародно-правового моніторингу та особливостей правового моніторингу внутрішньодержавних актів", "моніторинг взаємодії норм міжнародного права і норм національного законодавства", "моніторинг актів міждержавних інтеграційних об'єднань" тощо.

Література

1. Закон України "Про міжнародні договори України" від 29 червня 2004 р. № 1906-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>
2. Современное право международных договоров. Т. 1. Заключение международных договоров: в 2 т. / И.И. Лукашук; Рос. акад. наук, Ин-т государства и права., Том 1. - 2004. - 482 с.
3. Талалаев А.Н. Право международных договоров. Том 1. Общие вопросы. - Зерцало, 2011 - 280 с.
4. Положення про Міністерство закордонних справ України (затв. Указом Президента України від 6 квітня 2011 року N 381/2011) [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/381/2011>
5. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/rada/show/995_118
6. Мониторинг международных правовых актов межгосударственных объединений в контексте совершенствования национального законодательства: Мат-лы междунар. науч.-практ. конф. 29 ноября 2011 г. / Под общей ред. Р.Т. Тусупбекова. - Астана: ГУ "Институт законодательства Республики Казахстан", 2012. - 336 с.

Градова Ю.В.

*кандидат юридичних наук,
доцент кафедри конституційного
та міжнародного права ОДУВС
Надійшла до редакції: 01.04.2013*

УДК 341.217.(061.1ЄС)

ПРИНЦИП РОЗПОДІЛУ ВЛАД В ІНСТИТУЦІЙНОМУ БАЛАНСІ ЄС

Дунаєва О. М.

Питання щодо сутності та діяльності органів ЄС тісно пов'язані з колом питань щодо правової природи Європейського Союзу, специфіки права ЄС, розподілу влад у Союзі та системи стримувань і противаг, які власне й формують сучасні демократичні утворення. Без з'ясування цих питань неможливо однозначно визначити, які саме органи в ЄС є законодавчими та виконавчими, яку роль вони відіграють на політичній арені об'єднання й у житті європейської спільноти, їх повноваження й функції.

Мета статті - з'ясувати, яким чином принцип розподілу влад відбивається в балансі влад інститутів ЄС, і визначити роль органів ЄС залежно від їх функцій, які вони виконують згідно з установчими договорами ЄС.

Відомо, що розподіл влади є наріжним каменем побудови механізму сучасної демократичної держави. © О.М. Дунаєва, 2013

Найвище призначення цієї концепції полягає у створенні перешкод для узурпації влади й захисту прав і свобод людини шляхом реалізації демократичних начал побудови та функціонування держави.

Дійсно, з формальної точки зору, у сучасній інституційній системі ЄС можна виокремити носіїв законодавчої влади (Парламент та Раду), виконавчої влади (Комісію та Раду) та судової влади (Суду ЄС та інших судових органів). Саме такий погляд на розподіл влад, на нашу думку, є найбільш оптимальним.

Однак погляди багатьох правознавців різняться щодо дієвості принципів розподілу влади в інституційному механізмі ЄС. За О.К. Вишняковим, розподіл влади між інститутами ЄС не відповідає традиційним уявленням про поділ влади на три гілки - не можна сказати про ви-

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

ключно виконавчі, законодавчі або судові повноваження будь-якого з інститутів і органів. Баланс влади, на думку автора, відбувається дещо інакше й відповідає складній юридичній природі ЄС. Інститути розрізняють не за колом повноважень (майже всі вони певною мірою беруть участь у законодавчому процесі або мають визначені виконавчі функції), а відповідно до того, чиї інтереси вони представляють. Так, Європейський парламент представляє насамперед інтереси народу Об'єднаної Європи, Рада та Європейська рада виражають волю держав-членів, Комісія обстоює інтереси самого ЄС [3, 47].

Близьким за визначенням значення теорії розподілу влади для інституційного механізму ЄС є розуміння інших науковців. Відзначаючи унікальність інститутів ЄС, З.Й. Опейда та К.В. Островська стверджують, що інститути ЄС не мають аналогів ні на національному, ні на міжнародному рівнях. Автори зазначають, що розподіл влади між зазначеними інститутами не відповідає традиційним уявленням про поділ влади на три гілки. Жоден інститут не виконує виключно законодавчі, виконавчі або судові функції. Баланс влади відбувається інакше й відповідає складній юридичній природі Євросоюзу. Фактично, інститути розрізняються не за колом повноважень, оскільки майже всі вони беруть участь у законодавчому процесі й певною мірою мають виконавчі функції, а відповідно до того, чиї інтереси представляють. Наприклад, Європейський парламент представляє інтереси народу всього європейського простору, Рада Міністрів виражає волю держав-членів, Європейська Комісія відстоює інтереси власне Європейського Союзу [1, 17].

Дійсно, при побудові системи інститутів Співтовариств і Союзу держави-члени багато в чому запозичили практику власного державно-правового розвитку, однією з основних ідей є запобігання узурпації влади за допомогою принципу стримувань і противаг. На думку М.А. Аракеяна, М.Д. Василенко, щодо Євросоюзу та його інституційної системи існує певна особливість, яка полягає в тому, що головним тут є не запобігання узурпації влади за допомогою згаданого вище принципу, а забезпечення збалансованого поєднання повноважень Союзу, з одного боку, і суверенними державами-членами - з іншого [4, 87].

Хоча, на нашу думку, в Європейському Союзі може поставати проблема узурпації влади не певною гілкою влади, а окремою державою або державами, які мають найбільшу кількість голосів в інституційній системі ЄС. Йдеться про держави-засновниці, а саме Німеччину й Францію, які на практиці сьогодні певною мірою диктують політику Європейського Союзу.

З іншого боку, загалом погоджуючись з думкою М.А. Аракеяна та М.Д. Василенко, не можна повністю виключати можливість узурпації влади певними інститутами ЄС або партійними органами, які, скориставшись прогалинами в законодавстві, можуть порушити існуючий баланс. Тому надзвичайно важливо з'ясувати наявність самого розподілу влад у керівних органах ЄС та системі стримувань і противаг на всіх рівнях влади ЄС.

Щодо самого ЄС, його установчі договори свідчать про доволі категоричне ставлення до спроб побудувати систему інститутів ЄС на основі концепції розподілу влади. За думкою М.Л. Ентіна, у діяльності органів йдеться про абсолютно інші цілі та задачі, ніж ті, що вирішуються концепцією поділу влади стосовно національних держав. У межах ЄС завдання узурпації влади однією з гілок влади не висувається. Головне полягає в пошуку балан-

су та співвідношення повноважень наднаціонального утворення й держав-членів ЄС, а також забезпеченні їх співробітництва. Тому в ЄС йдеться про принципи пропорційності й субсидіарності, які закріплені в установчих договорах ЄС [4, 36].

Як бачимо, ця концепція дещо близька до позиції М.Р. Аракеяна та М.Д. Василенко, викладеної вище. Однак далі автор зазначає, що певною мірою концепцію розподілу влад можна використовувати в трактовці Д. Локка, в основу якої він поклав не тріаду влади (за Ш.Л. Монтеск'є), а розподіл влади між центром і містами. Таку побудову можна спроектувати й на ЄС. Однак більш адекватним, на думку М.Л. Ентіна, все ж таки є принципи субсидіарності й пропорційності, які надаються в ст. 5 ДЄС і Протоколі про здійснення принципів пропорційності та субсидіарності, оскільки сама природа ЄС створена для сумісного здійснення загальних цілей і завдань [5,44].

Важливим моментом у думці автора, на наш погляд, є звернення уваги на існування ще одного рівня розподілу влад в ЄС. Не тільки на рівні органів ЄС, а й на рівні "ЄС - держави-члени". На нашу думку, це є суттєвим доповненням розуміння поділу влади в ЄС на законодавчу, виконавчу й судову, який ускладнюється наявністю в його структурі взаємодії національних і наднаціональних структур.

Натомість, правознавець Т. Баришева зазначає, що не приділяти необхідної уваги проблемі розподілу влади в ЄС не зовсім вірно, оскільки класичні три гілки влади складаються з певних сфер діяльності, які у свою чергу складаються з повноважень. А отже, розподіл повноважень і розподіл влади співвідноситься як рід і вид, тому теза про те, що ЄС стикнувся не з проблемою принципу розподілу влад, а з проблемою збалансованого розподілу повноважень, на її погляд, є не зовсім виправданою. Продовжуючи цю тезу, авторка зазначає, що при концентрації влади в одних руках і при повному порушенні принципу розподілу влад, не може йти мова про збалансованість повноважень [6]. І з цією думкою не можна не погодитись.

Продовжуючи мову про баланс повноважень в ЄС, необхідно зазначити, що однією з ключових проблем розбудови системи врядування ЄС є забезпечення реалізації принципів побудови ефективних відносин між інституціями. Історія розвитку Євросоюзу сприяла розробці системи принципів, що дозволяють забезпечити баланс компетенцій та інтересів інституцій ЄС і держав-членів. У зв'язку із зазначеним, у західній літературі (Л.А.Дж. Сенден, Ж.-П. Жаке), а згодом у працях російських (Н.Н. Гудалов, Ю.В. Мишальченко) та українських вчених (В.Ю. Стрельцов) з'являється термін "інституційний баланс" [2, 16].

Відповідно до ч. 2 ст. 13 ДЄС інституційний баланс вимагає від кожної інституції діяти в межах повноважень, які йому надані в Установчих документах ЄС відповідно до процедур, умов і цілей, передбачених в них. Принцип інституційного балансу вимагає від європейських інституцій у позитивному плані - взяти на себе повну політичну відповідальність, покладену на них Договорами, а в негативному плані - утримуватись від зловживання своїми повноваженнями, тобто не використовувати їх з метою узурпації влади, що надана іншими інституціями й державами-членами.

Отже, інституційний баланс базується на трьох принципах:

- кожна з інституцій повинна мати достатню незалежність з метою реалізації своїх повноважень;
- інститути не повинні беззастережно надавати свої повноваження іншим інституціям;
- інститути не можуть під час здійснення своїх повноважень зазіхати на повноваження й прерогативи інших інституцій.

Отже, більшість спеціалістів з права ЄС вважають, що інституційний баланс повинен ґрунтуватись на принципі розподілу влади. Як ми бачили, деякі вчені вважають, що в Європейському Союзі такий розподіл влади є неповним. Згадаємо, що теорія розподілу влад "trias politica" відома з XVI-XVII століть, потім була вдосконалена Ш.-Л. Монтеск'є та знайшла свій розвиток і відбиток у Декларації прав людини й громадянина 1789 р. С. Дуглас-Скот наводить типові аргументи проти наявності в ЄС поділу влади в класичному вигляді цієї теорії в суверенній державі. Так, Європейський парламент не має в чистому вигляді права законодавчої ініціативи. У Раді, яка є одним з трьох органів, які беруть участь у законодавчому процесі і є ключовим законодавчим органом, засідають представники виконавчої влади. Європейська Комісія, яка вважається прообразом виконавчої влади, має вельми широке коло повноважень у межах делегованого законодавства, а також довгий час зберігала повну монополію на законодавчу ініціативу. К. Херлоу наводить інші добре відомі аргументи: несформованість єдиного громадянського суспільства, проблеми демократичної відповідальності, наявність відмінних процедур обрання до Європейського Парламенту в державах-членах, фіксація числа представників кожної держави в Парламенті та Раді. Крім того, сам Суд ЄС заперечив застосування доктрини поділу влад у справах "France, Italy and UK v Commission".

При цьому майже всі юристи погоджуються з тим, що певний баланс влади в ЄС наявний. Наприклад, Комісія зобов'язана відповідати на питання Парламенту й регулярно надавати йому звіти про проведену роботу. Парламент і Рада контролюють бюджетний процес, за який відповідальна Комісія та ін.

Досить довгий час, з моменту створення Співтовариств, інституційний баланс розглядався як правовідносини трьох інститутів - Ради, Комісії та Парламенту, до того ж останній став відігравати більш-менш значну роль з початку 1970-х років, коли отримав бюджетні повноваження. Щодо первинних документів ЄС, уперше словосполучення "інституційний баланс" було вжито в Протоколі до Амстердамського договору про застосування принципів субсидіарності й пропорційності, однак, без визначення. На сьогодні можна відзначити положення ст.2 ДФЄС, де відбито принцип "conferral", який чітко розгалужує компетенції Європейського Союзу на виключну, спільну, додаткову та спеціальну, відповідно до Договорів [5, 14].

Отже, за підсумками аналізу поглядів вчених-правознавців, можна зробити висновок, що в аспекті співвідношення принципів інституційного балансу й теорії розподілу влади можна стверджувати, що в Європейському Союзі існує певна система стримувань і противаг, розподіл владних повноважень sui generis.

Якщо безпосередньо звернутися до текстів Установчих договорів ЄС, то інститути ЄС не означені в них ні як законодавчі, ні як виконавчі та судові органи. Однак норми Договорів містять положення про органи, які виконують певні функції (законодавчу, бюджетну, ви-

конавчу та ін.).

Більш детально функції органів, відповідно до Договорів, зазначено нижче:

законодавча (Парламент, Рада, Комісія) - ст. 14, 16, 17 ДЄС;

бюджетна (Парламент, Рада, Комісія) - ст. 14, 16, 17 ДЄС;

політичного контролю (Парламент) - ст. 14 ДЄС;

консультативна (Парламент) - ст. 14 ДЄС;

визначення загальних політичних орієнтирів і пріоритетів (Європейська Рада, яка не здійснює законодавчих функцій) - ст. 15 ДЄС;

відстоювання загальних інтересів ЄС (Комісія) - ст. 17 ДЄС;

функція виконання Договорів (Комісія) - ст. 17 ДЄС;

функція визначення політики та координації (Рада) - ст. 16 ДЄС;

функція нагляду за застосуванням положень права ЄС (Комісія під контролем Суду ЄС) - ст. 17 ДЄС;

виконання бюджету (Комісія) - ст. 17 ДЄС;

керування програмами (Комісія) - ст.17 ДЄС;

координації, виконання та управління (Комісія) ст. 17 ДЄС;

представництво Союзу в зовнішніх зносинах, крім СЗПіПБ (Комісія) - ст. 17 ДЄС;

ініціювання щорічних і багаторічних програм ЄС (Комісія) - ст. 17 ДЄС;

функції законодавчої ініціативи (Комісія, Парламент, Рада, громадяни ЄС) - ст.ст. 11, 17 ДЄС;

дотримання законності при тлумаченні та застосування положень договору (Суд ЄС) - ст. 19 ДЄС.

Навіть неповний список функцій інститутів ЄС дає можливість визначити серед інститутів ЄС найбільш вагомий - Комісію ЄС, яка бере участь в управлінні державою на всіх його стадіях і рівнях.

Фактично, можна говорити, що Європейська Комісія є виконавчим органом із законодавчими, установчими та іншими функціями; Рада Європейського Союзу, яка виступає в тандемі з Європейським парламентом, як законодавчий орган має певні виконавчі функції; інші органи Союзу фактично допомагають виконувати функції з організації діяльності Союзу для досягнення цілей, прописаних у Договорах ЄС. А отже, організаційна система Європейського Союзу має складну систему стримувань і противаг, коли законодавчі, виконавчі, значно менше судові функції тісно перетинаються в діяльності різних органів ЄС і ускладнюються існуванням двох рівнів управління - національного (на рівні держав-членів) і наднаціонального, або наддержавного (на рівні органів Європейського Союзу).

З підписанням Лісабонських договорів про Європейський союз (ДЄС) і функціонування Європейського союзу (ДФЄС) у 2007 р. процеси європейської інтеграції отримали новий потужний імпульс для свого розвитку. Зміни, які були внесені Лісабонськими договорами до положень про компетенцію Європейського союзу (ЄС), створили передумови для посилення наднаціональних повноважень об'єднання.

Література

1. Аракелян М.Р. Право Європейського Союзу:

підр. для студ. вищих навч. закладів / М.Р. Маркелян, М.Д. Василенко. - Одеса: Фенікс, 2012. - 390 с.

2. Барышева Т. Особенности реализации принципа разделения властей в Европейском Союзе.

- [Электронный ресурс]: <http://www.eulaw.edu.n.//>

documents/scienteffort/conf26-04-01/barisheva.htm.

3. Грицаєнко Л.Л. Інституційний механізм Європейського Союзу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.11 / Л.Л. Грицаєнко; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. - К., 2010. - 20 с.

4. Ентін Л. Інституційна структура та механізм прийняття рішень у Європейському Союзі: навч. посібник / Л.М. Ентін - К.: ІМВ КНУ імені Тараса Шевченка, 2004. - 136 с.

5. Ентін Л.М. Інституційна структура та механізм прийняття рішень у Європейському Союзі: підручн. / за ред. О.К. Вишнякова. - Одеса: Фенікс, 2013. - 883 с.

6. Ентін Л.М. Право Європейського Союзу: основні категорії та поняття: навч. посібник / Л.М. Ентін. - Одеса: ОНЮА, 2003. - 102 с.

7. Европейский союз на пороге XXI века: выбор стратегии развития / Под ред. Ю.А. Борко и О.В. Буториной. - М., 2001.

8. Лісабонські консолідовані договори про Європейський Союз і функціонування Європейського Союзу // Право Європейського Союзу: підручник / за ред. В.І. Муравйова. - К.: Юрінком Інтер, 2011. - С. 528-691.

9. Право Європейського Союзу: Навчальний посібник / за заг. ред. Р.А. Петрова. 2-ге вид. - К.: Істина, 2009. - 376 с.

Дунаєва О.М.

*кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри конституційного
та міжнародного права ОДУВС
Надійшла до редакції: 19.04.2013*

УДК 323.2

ГРУПИ ІНТЕРЕСІВ ЯК РУШІЙНІ СИЛИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ ПРОЦЕСІВ У ДЕРЖАВІ

Мельник Ю. П.

На сучасному етапі політичного розвитку нашої держави групи інтересів відіграють роль однієї з провідних форм самоорганізації соціуму й визначають, як правило, характер взаємостосунків між суспільством і державою.

Від них значною мірою залежить стабільність політичного розвитку держави, особливо на регіональному рівні [15].

Володіючи значним ресурсним потенціалом, ці групи здійснюють вплив на процес ухвалення політичних рішень органами державної влади, заявляють про себе у сфері публічної політики, претендують на участь у громадському контролі за роботою владних структур, прагнуть посісти адекватне місце в системі представництва інтересів. Тенденція посиленої зацікавленості груп інтересів у політиці спонукає до наукового осмислення їх ролі в політичному процесі, вивчення особливостей їх функціонування в суспільстві, що зазнає постійної трансформації [2].

Теоретичні й практичні засади групового представництва інтересів громадян на політичному рівні першим сформулював Дж. Медісон у XVIII ст. [19]. Ідеї інтересу як такого, плюралізму інтересів, зв'язків інтересу й групи стануть пізніше ключовими для теорії групової політики, проте розгорнуті теорії, які обрали за базову одиницю суспільства групи інтересів, виникли в США лише на початку XX ст.

Однак дійсну революцію в розвитку теорії політичного процесу створила книга Артура Бентлі "Процес управління: до вивчення соціальних тисків" (1908), в якій уперше була викладена концепція "групи інтересів" [22].

Наступний етап у розвитку теорії припадає на 70-80 роки XX ст., значний внесок в яку зробили Р. Дарендорф, Дж. Ілсон, М. Олсон, Р. Солсбері, Д. Трумен та ін.

В українській політологічній думці протягом останнього часу з'явилося чимало наукових праць, розробок, досліджень, присвячених саме груповим інтересам. Автори висвітлюють групи інтересів у політичному процесі сучасної України [2, 6]; у багатоскладовому суспільстві [9], громадянському суспільстві [15, 20], системі "державна - громадянське суспільство" [8]; розглядають стадії їх розвитку на прикладі малого бізнесу [1], лобізм у системі представництва інтересів [3] тощо.

Особливості відображення найбільш сталих настанов, переконань і моделей поведінки в діяльності груп інтересів аналізує М. Богданович, виходячи з положень теоретичного осягнення феномену політичної культури, сформульованими Л. Паєм, В. Розенбаумом, С. Вербою, І. Наєм, Р. Інглхартом та Е. Баталовим [5].

Однак, незважаючи на значний масив наукової літератури, присвячений груповим інтересам, не повною мірою висвітлені структура й стадії розвитку груп інтересів, їхня роль у політичному житті суспільства, шляхи впливу на владні органи тощо.

Метою статті є розгляд груп інтересів як категорії в науковій літературі; основних підходів, які визначають роль груп інтересів у політичному житті; основних функцій груп інтересів, їх класифікацію; аналіз з позиції як рушійної сили суспільно-політичних процесів у державі.

Сучасне суспільство складається з багатьох верств і груп людей, яких об'єднують спільні інтереси. Якщо задоволення цих інтересів залежить від держави та інших політичних інститутів, то на ґрунті спільності інтересів може утворитися група інтересів. Найбільш відомими прикладами груп інтересів є організації роботодавців, профспілки, об'єднання підприємців, які забезпечують захист своїх економічних інтересів через вплив на парламент і уряд країни [14].

У сучасній політології групами інтересів вважають лише об'єднання, що перебувають поза владою й суто політичною організацією й прагнуть впливати на систему влади заради власних потреб. Користуючись певною автономією від уряду й політичних партій, групи інтересів чинять тиск на них з метою відображення своїх вимог у публічній політиці. Тому у своїй діяльності вони виступають як групи тиску. Отже, більшість політологів не бачить різниці між поняттями "група інтересів" і "група тиску". На думку Дж. Вілсона, групи інтересів (або групи тиску) - це організації, що прагнуть знайти канали впливу на уряд, але не мають наміру контролювати його. Майже у всіх країнах групи інтересів є ланкою зв'язку, своєрідною трансмісією між суспільством і державою [11, 420].

В українському політологічному енциклопедичному словнику групи інтересів визначено як "об'єднання людей, які, виходячи з певних інтересів або потреб, ви-